

DİLDE " UYDURMACILIK " ya da POZİTİVİST BİR ÇARPITMA

Kadir CANGIZBAY (*)

ÖZET

Dilsel gösterge " gösterilen " tarafından belirlenmiş değildir, yani onun karşısında keyfi'dir. Ancak bu, göstergelerin içinde hayat buldukları toplumsal çerçeveden bağımsız oldukları anlamına gelmez. Gösterge belirli bir tarihsel anda varolan kolektif öznenin kendisini yeniden üretme sürecinin dilsel momenti olup, hem toplumsal bir norm hem de bir medeniyet eseri niteliği taşır. Dilsel göstergelerin uydurabilirliklerini iddia taşır. Dilsel göstergelerin uydurabilirliklerini iddia etmek, yalnızca dili değil, fakat tüm tarihsel toplumsal varlıkları, hiçbir belirlenmişlik izi taşımayan evrensel öznelerce üretilebilirmiş gibi algılayan ve sunan pozitivist projeyi onaylayıp yürürlüğe koymak demektir. Bu projenin kendisinin de tarihsel ve kısmi bir ürün olduğu hatırlamak, dilin ne olduğunu anlamanın yanısıra, dili dil-içi'nden açıklama yöneliminin yanıltıcılığın görmeye de katkıda bulunacaktır.

Dilbilim'de temel bir tespit var : Dilsel gösterge, gösterilen açısından gerekçelendirilmiş değildir, yani işaret ettiği kavramın "ne" olduğu esas alınarak düzenlenmemiştir ; gösterge, gösterilen karşısında keyfi (arbitraire) dir. (Saussure, 1976 : 63).

(*) Yrd. Doç. Dr., G.Ü., İ.I.E.F., Kamu Yönetimi Bölümü

Bu böyle olmasaydı, aynı bir nesnenin farklı şekillerde adlandırılması da mümkün olmazdı ; Örneğin su'ya bütün dillerde tek bir biçimde ya "su " yada "eau . (veya water, acqua, ma, ab vs...)" denmesi gerekirdi. Bu, aynı zamanda, "aynı gerçek karşısında bütün adlandırmalar eşit değerdedir " demektir. Ancak, dilsel göstergenin gösterilen karşısındaki bu "keyfi"liği, yani gösterilen esasında belirlenmiş olmaması, her türlü belirleyicilik çerçevesinden bağımsız olarak varlık kazanmış olduğu anlamına gelmez. Dilsel göstergenin "keyfi"liği "nedensizlik olarak görülemez, dolayısıyla bu " nedensiz"lik'e dayanarak "... öyleyse hem ak, hem beyaz, hem white, hem blanc sözcükleriyle anlatılabilen bir kavramı belirtmek için bunlardan birini kullanabileceğimiz gibi, bunlar dışında bir sözcük de secebiliriz belki, daha da ileri giderek "uydurabili ız " (Yücel, 1982 : 22) "de denemez. Farklı göstergelerin eşdeğerlilikleri maddesel unsurlarından (ses'lerinden) değil, gösterge statüsü taşımakta olmalarından kaynaklanır ve herhangi bir ses'in dilsel gösterge statüsü kazanması dil'in kendi içinde değil, dili de içeren toplumsal çerçevelerde belirlenir.

Biz burada, yukarıdaki alıntıda dile gelen anlayışı, içinde doğduğu koşullar ve doğurduğu sonuçlardan bağımsız olarak, sadece kendi mantıksal iç- tutarlılığı esasında inceleyip, açıklamak üzere ele alınmaya hazır zihinsel bir nesne haline getirmeye çalışacağız.

A. DİL VE TOPLUMSAL ÇERÇEVELER

Beyaz kavramı için kendisine ha beyaz, ha white, ha blanc denmiş, gerçekten hiç farketmez, ama bu "biz" im için farkeder. Dilsel gösterge "kavram"ın içeriği tarafından belirlenmiş değildir ama bu onun başka hiç bir bağlam da da belirlenmiş olduğunu göstermez.

Beyaz, blanc ya da white denmesi nerede fark ediyorsa, dilsel gösterge de işte orada belirleniyor demektir ; başka bir ifadeyle, dilsel gösterge neyin karşısında "keyfi" olamıyorsa, işte onun tarafından belirleniyordur ki, bu da bizizdir. Ayrıca şunu da hatırlatalım : "Biz " teşkil eden sadece biz değiliz ; Fransızlar da, eskimolar da kendileri açısından birer "biz"dirler. Ve biz, Türkçe'yi türkçe konuşmak niyetiyle, türkçe konuşmak için konuşmayız - tabii Fransızlar da Fransızca'yı, "biz"ce konuşurken konuşmuş olduğumuz dile "Türkçe" adı verilir. Ancak bizim, biz haline gelmemiz "biz" ce konuştuğumuz anda ve sürece gerçekleşiyor değildir ; kolektif bir varlık olarak, "biz"ce konuştuğumuz anın öncesinde de varızdır ; yani , gerek konuştuğumuz " bizce " - bizim için Türkçe - , gerekse "biz" ce konuşmamız, aynı bir kolektif varlık tarafından üretilen ir toplumsal gerçekliğin farklı planlardaki tezahürlerinden başka bir şey değildir (Gurvitch, 1967 : Vol. I, 160) : Kavramının içeriği karşısında "keyfi" olan dilsel gösterge, içinde varlık kazandığı ve kendisi aracılığıyla da tezahür eden toplumsal gerçeklik açısından hiç de "keyfi " değildir.

Söz konusu gerçekliğe hayat veren kollektif varlık karşısında hem bir norm, (Grai, 1967), hem de bir medeniyet eseridir (Gurvitch, 1967 : Vol. II, 214).

Norm'dur, zira Fransız Fransa'da su'yu su, türk ise Türkiye'de eau diye isterse yaptırma uğravacaktır ; su'suz kalacaktır. Ancak dilsel gösterge normluğunu, yani zorlayıcılığını hissettirmedeği ölçüde , içinde varlık kazandığı "biz"in kaynaşma derecesini arttıran bir harç (çimento) vazifesi de görmektedir ki, bu özelliğiyle bir "ne leniyet eseri" durumundadır.

Dilin bir medeniyet eseri olması, "kullanımı sırasında hiçbir tarihsel gönderge (başvuru noktası) tanımaması hususunu değerlendirirken bizi yanılığa düşmekten koruyacak olması bakımından çok önemlidir. Dilin bu özelliği tarihten bağımsız olmasından değil, tam tersine tarihi içkin olmasından kaynaklanır ; zira her medeniyet ese bir insan yapımıdır, "factice "tir, yani "yapma"dır ve insanın hikayesi "su densin dedi, su dendi" şeklinde anlatılamayacağı ölçüde de, tarihseldir.

B. DİL VE DİLBİLİM

" Her dil sadece kullanıldığı anda var edilir " ya da "diller tarih- öncesinden ve insan- dışından belirlenmiştir" demiyeceksek, "... dilin canlı kullanımına hiç bir tarih parçası (nın) karışma(ması)" (Yücel, 1982 : 147) ancak diyakronik (an-aşan) bir zeminde mümkün olacaktır (Saussure, 1976 : 68, 91). Dilin diyakronik bir belirlenmişlik taşıması, kendisini açıklanmaya hazır bir nesne haline getirmek üzere betimleyip analiz veya sistematize edecek olan özel (kısmî) bilimlerin meşrûluğuna hanel getirmez. Ancak burada önemli olan, dili toplumsal gerçekliğin bütünü ile ilişkilendirme gücüne sahip olmayan bu tür kısmî bilimlerin, dili tek başlarına açıklamaya kalkışıp, bunu mümkün kılmak için de sırf kendi özel alanlarına giren boyutlarından ibaretmiş gibi göstermeye yönelmemeleridir (Gurvitch, 1962 : 233). Dil probleminin kısmî-özel bilimlerin problematiklerine indirgenemeyeceğini vurgulamak üzere, adının da verdiği cesaretle, dili ele alma konusunda tekeli eğilimlere elverişli bir ortam oluşturan "dilbilim" üzerinde biraz durmak istiyorduz.

"Dilbilim, dilin kendi için yasalarını yakalayabilmek için, dili fizyolojik, psişik ya da sosyal-tarihsel çerçevelere emmeksizin, sadece işleyişi esasında ele alır (Saussure, 1976 : 2, 66). Kendi kendisini kendi alt dallarından birine (fonetik, adbilim, lehçebilim vb...) indirgememek veya farkına varmadan dil psikolojisine, dil sosyolojisine ya da bir diller tarihine dönüşmemek için böyle yapması da zorunludur.

Dilbilim, dili dil olduğu noktadan itibaren ele alır. Bir örnek vermek gerekirse, kendi başlarına ve kendi içlerinde hiçbir dilsel nitelik taşımayan "su "

şeklindeki sesi ve "su" kavramını, birbiriyle bağlanmışlıkları dışında, yani birbirlerine neden, nasıl, ne zaman veya nerede kimler tarafından bağlandıkları açısından incelemeyiz ; işe "su"nun bir gösterge içinde yer alıp, işaret ettiği kavramla birlikte dilsel bir zatiyet (entité, kendilik) oluşturmasını veri kabul ederek başlar ve böyle yaptığı için / ölçüde / sürece dilbilimdir ('au sure, 1976). Bu ise, dilbilimin, dil'in belirleyiciliklerine ulaşamayacağını, kendileri "dilsel" olmayan, ancak dil'i içlerine yerleştireceğimiz, dolayısıyla da dili aşan teorik çerçeveler kuramayacağını gösterir : Dilbilim, dil'in sadece dilsel olan yanını, yani dil-içi düzenlilikleri inceler : dili de içeren dil-dışı düzenlilikleri, yani dil ile dilsel- olmayan arasındaki ilişkileri değil. Bu özelliği dikkate alındığında, dilbilim'in dil-dışı olanın dilsel kılınmasına, yani dilin üretimine ilişkin teorik bir temel ya da pratik bir destek sağlayamayacağı açıktır. Kendi içlerinde dilsel olmayan ses ile kavramın dilbilimi ilgilendirmeleri için, üçüncü bir unsur gerektirmeyecek biçimde birbirleriyle buluşup bağlanmış olmaları, yani dilsel bir zatiyet oluşturmaları gerekir. Gösteren - (ses) - gösterilen (kavram) bağı dolaylılaştığı ölçüde ise dil, bu bağın doğrudanlığı sayesinde kendisini kullananları kavramların senkronik ve homojen dünyasının tam iletkenliği içinde buluşturma gücünü yitirir ; artık ortada ne "biz" i kaynaştıran bir medeniyet eseri, ne de dilbilime nesne olacak bir dilsel zatiyet vardır (Saussure, 1976 : 95).

C. KAVRAMLAŞTIRMA VE DİL

Dilbilimin verilerine dayanarak bir dil teknolojisi ve / ya da dili teknik düzeyde kurmanın mümkün olduğunu düşünmek, dilin dilbilimle açıklanabileceğini de kabul etmeyi gerektirir. Dilbilim, dili dilselliği çerçevesinde ele aldığına göre, böyle bir açıklamanın temel varsayımı "dil, dil çerçevesinde yine dilin kendisi tarafından yaratılıp belirlenir" olmak zorundadır ki, bu durumda dil'e beşer - dışından ve tarih - ötesinden gelen evrensel bir öz atfedilmiş olur.

Oysa dil, evrensel bir insan için, bütün zamanlarda ve bütün toplumsal çerçevelerde geçerli olmak üzere baştan ve dışarıdan bir defada verilmiş değildir. Zira dil, doğrudan doğruya münferid nesnelere değil, fakat kavramlara işaret ederek işler ; bütün toplumlar için geçerli evrensel bir kavramlar takımı ise yoktur. ne bütün toplumların yaşadıkları gerçeklikler birbirlerinin aynısıdır, ne de bunları zihin düzeyinde çerçevlendirmenin ve çerçeveleri birbirleriyle ilişkilendirmenin tek ve evrensel bir modeli vardır. Örneğin "mistik katılım" halinde, lav püskürten bir volkan ya da buhar salıp düdüğü ötüren bir lokomotif karşısında, gerek yaşanılacak olan deneyim, gerek bu deneyimin kavramsal bir çerçeveye oturtulma derecesi, gerekse bu çerçevenin kapsamı, bizdekinden çok farklı olacaktır. Sinek, kuş, mızrak ya da uçak gibi, bizim için birbirlerinden çok farklı olan nesnelere, "havada yol alma" esasında aynı bir zihinsel çerçevede toplandığında, bizdekilerden oldukça farklı kavramlarla karşılaştığımız açıktır. "Biz" in ölümleri de, "Başkalı"nın ise hayvanları da kapsadığı bir kültürde bizdeki canlı-cansız, insan-doğa, birey-

toplum ve hal-geçmiş-gelecek ayırımlarını aynı şekilde bulmayı düşünemeyiz. Toplayıcı veya talancı bir toplumla, tüccar veya sanayileşmiş bir toplum, buzullar arasında yaşayan bir toplumla da bir bozkır toplumu, gerek kavramlaştırarakları şeyler, gerekse kavramlaştırma ilke ve biçimleri açısından farklılık göstereceklerdir. Hatta birbirleriyle yakın ilişki ve benzerlik içinde bulunan toplumlar bile, aynı bir nesneyi farklı yollarını esas alarak (nesnenin yapısal özellikleri, kullanılma biçimi ya da elde edilme ortamı vb...) kavramlaştırmış olabilirler (Aksan, 1979 : 64 ; Tolun, 1978 : 330, 381).

Ç. DİL VE GÖSTERGELEŞTİRME

Dil, kavramlara işaret ederek işlediğine ve işaret eden ile işaret edilen birbirlerinden ayrı düşünülemediğine göre, kavramlaştırma biçimleri ve kavramların içeriklerine ilişkin bütün farklılıkların dil düzeyinde somutlaşacakları açıktır. Bütün diller için ortak ve evrensel bir kavramlar takımı mevcut olmadığına göre, farklı dillerdeki göstergeler de, birbirlerinden sadece sesleri düzeyinde farklı, ama aslında aynı kavramları işaret edip değillerdir : Diller kimliklerini, duyularımızın yanıtıcı bir biçimde telkin ettiğinin aksine, göstergelerin sessel unsuru olan kelimeler esasında kazanmazlar.

Bütün diller, aynı kavramlara işaret eden eşit sayıda kelimeye sahip olmadıklarına ve hiçbir dil sırf kendi sahip olduğu köklerden kalkarak mümkün göstergelerin tümüne ada türetemeyeceğine göre, bir dili o dil yapan, yani dile kimliğini veren, belirli bir anda sahip olduğu göstergeler takımı değil, göstergenin göstergeliğini belirtme, göstergeye gösterge statüsü tanıma tarzıdır ; daha kısa bir ifadeyle "dil in göstergeleştirme tarzıdır. Ancak dil in göstergeliştirme tarzı" derken kastettiğimiz, dil in gösterge olmayana gösterge haline getirme usulleri değildir ; böyle bir işi dil zaten başaramaz. Herhangi bir ses'in dilsel gösterge haline gelmesi, dil düzeyinde, dil çevresinde belirlenmiş değildir : Kavramından bağımsız olarak dilsel göstergeden söz edilemez ve biliyoruz ki, ne kavramlaştırma dil-içi bir olgudur, ne de kavramlaştırılan nesnenin kendisi ya da neyin hangi esasta kavramlaştırılacağı dil tarafından belirlenmiştir.

"Dil in göstergeliştirme tarzı " konusunda herhangi bir yanlış anlamayı önlemek için, her şeyden önce, dilsel göstergenin epistemolojik boyutu ile ontolojik boyutu arasındaki bir çakışmazlığı aydınlatmamız gerekir : Her bir gösterge, epistemolojik açıdan, şu ya da bu gösterge olmaktan önce "gösterge"dir. Oysa gerçekte, her dilsel gösterge ancak belirli bir gösterge, yani "o " gösterge olduğu için / ölçüde / sürece göstergedir : Esastan ve baştan "gösterge", arızden de "o " gösterge değildir. Hiç bir ses kendi içinde dilsel bir cevher taşımaz, yani herhangi bir kavramla bağlantılı olmaktan bağımsız olarak, kendi doğası gereği "gösterge" niteliğine sahip değildir ; dilsel bir göstergede yer alabilmek için mutlaka belirli bir kavrama bağlanmış olması, yani " " gösterge olması gerekir. Ancak, ne herhangi bir ses,

kavram olmasından dolayı belirli bir sesle işaret edilmeyi gerektirir. Bir dilsel göstergenin "o" gösterge olması kendi içi özelliklerinden kaynaklanmamaktadır : "O" olmayan göstergelerin "o" olmadıklarını belirtebildiği ölçüde kendisinin "o" gösterge olduğunu ortaya koymuş, dolayısıyla da "gösterge" statüsünü kazanmış olacaktır. Gösterge'liğini kendi içinde taşımadığına göre, "o" olmayanlardan farkını da doğrudan doğruya kendi içinden ortaya koyamaz : "O" gösterge olarak, "o" olmayandan dolayı bir biçimde, "o" olmayanın "o" luğunu olumsuzlayarak farklılaşabilecektir ; yani, "o" olmayandan farkı esasında değil, "o" olmayan olmadığı esasında (Saussure, 1976 : 109 : 109, 144). Böyle birşey ise, ancak hem herbir göstergeyi, hem de göstergelerin tümünü aşan, paradigmatik bir dizi-burada sözdizimi-çerçevesinde gerçekleşebilir.

Göstergenin "o" luğu, dolayısıyla da "gösterge" liği, kendi sessel özellikleri esasında değil, dil çerçevesinde ve dil tarafından kurulmuş olmaktadır. Bu, bize bir dilin "göstergeleştirme tarzı" nı, yani kimliğini nerede aramamız gerektiğini gösterir : Göstergelerin içinde değil, sözdizimi'nde.

D. GÖSTERGELEŞTİRME GÜCÜNÜN GÖSTERGEDE YABANCILAŞTIRILMASI

Bir dilin kimliği kelimeler düzeyinde aranmaya ve/ya da kurulmaya çalışıldığı ölçüde sözdiziminin işlevi dikkate alınmıyor, dilin gramatikal bütünlüğü ve özgüllüğü geri plana atılıyor demektir. Zira sözdizimi, bir dilin grameriyle bütünlük, sentagmatik yapılarıyla da devamlılık içindedir(Saussure, 1976 : 128), dolayısıyla da dilin kelime türetme, bileştirme ve gruplaştırma biçim ve imkanlarıyla doğrudan doğruya ilişkilidir. Ancak daha önemlisi, birçok dil aynı bir kökten türetilmiş (ya da doğrudan doğruya aynı) kelimeleri kullanırken sözdizimi açısından birbirlerinden farklı olabilirler. Üstelik sözdiziminin dil içindeki işlevleri de bir dilden diğerine değişiklik gösterebilir. Örneği, bir dilde soru şekli sözdizimi düzeyindeki bir düzenlemeyle (Fransızca'da c'est---est - ce? ; İngilizce'de it is - is it ?) elde edilirken, bir başka dilde tonlama yoluyla (İtalyanca'da capisce-capisce ?), diğer bir başkasında ise özel bir sözcük (Türkçe'de anlıyor- anlıyor mu ?) ya da sentagm (yine Fransızca'da il comprend - est-ce qu'il comprend ?) kullanılarak ifade ediliyor olabilir.

a - Yapısal parçalanma

Dilin kimliği konusunda kelimeyi, dolayısıyla kelimenin kökenini ve kökünü esa alan bir yaklaşım, bir yandan dilin sentagmatik olaraklarını ön plana çıkartmış, ama aynı zamanda da bunları sözdizimiyle devamlılıklarından ve dilin grameriyle bütünlüklerinden kopartarak ele alma yönelimi taşıyor olacaktır. Dilin kimliği kelimedede arandığı ölçüde, yine kelime düzeyinde kurulmaya çalışılacaktır. Yabancı

kökenli kelime yerlileştirilmeye yönelinecek, ancak hareket noktasını mevcut yabancı kökenli kelime oluşturacağından, bu kelimeyi içkin yabancı sentagmatik yapıyı yerli kelimeyi kurarken model olarak benimseme ihtimali de artmış olacaktır. Bu durumda dil, sesler düzeyinde yerlileşip homojenleşirken, yapı düzeyinde yabancılaşp gramatikal bütünlüğünü de yitirmiş olacaktır.

Yabancı kökenli kelimelerin yerlileştirilmesini teşvik eden bir husus vardır ki, bu da türetilmiş kelimenin, köküne ve diğer öğelerine göre daha bir "gerekelendirilmiş" gibi olması ve bu durumun, türetilmiş kelimeye belirli bir saydamlık kazandırmasıdır (Saussure, 1976 : 123). Gerek böyle bir kelimenin kurulmasını meşrûlaştırmada, gerekse göstergenin "o" luğunu temellendirmede işte bu saydamlığa dayanılacaktır. Söz konusu saydamlık, kelimenin kendiliğinden "anlaşılır gibi" olmasıyla somutlaşır ; bu durumun yarattığı tehlike ise, dilsel göstergenin sanki kavramının içeriği tarafından belirlenmişmiş, yani kavramın "ne olduğunu" göstergenin sesleri kendi içlerinden belirtiyorlarmış gibi el alınmasıdır.

b - Varlıksal Parçalanma

Göstergenin kendisinin "ne" olduğunu sesleri aracılığıyla doğrudan doğruya verebilmesi için söz konusu saydamlığın mutlak olması, yani kavramın içeriği ile ses arasında zorunlu bir bağın, başka bir ifadeyle, göstergenin sessel unsurunun kavramın kendi sesi olması gerekir ; yani gösteren ile gösterilen'in aynı şey olmaları. Bu durumda gösteren'den, ne de gösterilen'den söz edilebilir ; bu iki terimden de söz edilebildiği ölçüde ise söz konusu saydamlık mutlak olamayacak demektir. Göstergenin saydamlığı, kendileri saydam olmayan unsurlara dayanması bakımından daima izafi, bu unsurlara nüfuz edememesi bakımından da daima kısmî mahkumdur.

Göstergenin "o" luğunu, "ne" olduğunu ortaya koyarak değil, fakat "o" olmayanın "o'lu" unu olumsuzlayarak kazandığını göz ardı etmenin sonuçları doğrudan doğruya dil düzeyinde ortaya çıkacaktır. Bir yandan sentagmatik yapılar, veremeyecekleri şeyleri vermeye zorlanır, diğer yandan da gösterge "ne"liği esasında kurulmaya çalışılırken, göstergenin "o" olmayan olmadığını belirtme işlevi ihmal edilmiş olacaktır. Göstergenin "ne" liğinin dil içinden, yukarıda sözünü ettiğimiz izafi ve kısmî saydamlığa dayanarak izah ve / ya da inşa edilmeye kalkışılması ise, teorik sonuçları açısından faevkalade verimli bir ipucu niteliği taşır : Dilsel bir göstergenin "ne" liği, hangi kavramla hangi seisin birbirlerine bağlanmış oldukları esasında belirlenir ; ancak, ne ses, ne de kavram kendi içlerinde dilsel bir cevher taşırlar ; her ikisinin de dilsel bir nitelik kazanmaları, birbirlerine bağlanıp dilsel bir zatiyet oluşturmaları ölçüsünde ve çerçevesinde gerçekleşir. Göstergenin sessel unsuruna müdahale edildiğinde, kavramının da bundan etkileneneceği açıktır. Kavramın söz konusu müdahaleden etkilenmeyeceğini düşünmek

ise, kavrama gösterge karşısında, açıkça ya da zımnen, bağımsızlık tanımak anlamına gelir. Bu durumda dilsellik, kavram-ses bağlaşmasının dışında, yani sesin kendi içinde aranıyor demektir : Kavramlara özerklik atfetmek, seslere de dilsel bir cevher atfetmeyi zorunlu kılar.

c - Pozitivist Yeniden-Kurma

Gerçekte bir cevheri bulunmadığına göre, burada söz konusu olan, belirli bir insan çabasının, insan karşısında bağımsız ve aşkın bir "şey" in tezahürüymüş gibi kendisini yaratan öznenin karşısına çıkartılmasıdır. Bu durumda dilsel gösterge, kendisine bu niteliği kazandıran gerçek kollektif varlıklardan yalıtılırken, diğer yandan da, kendilerine dilsel bir öz atfedilen seslerin bir hammadde gibi biçimlendirilmesiyle elde edilebilecek teknolojik bir ürün düzeyine indirgenmiş olmaktadır. Dil, burada artık, uygulamalı bir bilimsel bilginin fonksiyonu durumundadır ; bilgi esasında belirlenmekle dil, toplumsal çerçevelerin belirleyiciliğinden bağımsızlaşmış, bilgi ise, dile uygulanmışlığı ölçüsünde toplumsal gerçeklik üzerinde belirleyicilik kazanmış olur.

Dilsel göstergenin gösterilen karşısındaki "keyfi" liğini tümünden "nedensizlik" olarak ele alıp, göstergenin dil-içi keyfiliğini dil dışına da teşmil eden anlayışın hangi çerçeveye yerleştirilerek açıklanabileceği de işte tam bu noktada ortaya çıkar : Bilgi'nin, münferid, dolayısıyla da kısmî toplumsal çerçevelerin çarpıtıcılığından bağımsızlaştığı ölçüde evrensel doğrulara ulaşarak, toplumsal çerçeveleri belirler hale geleceğini öngören pozitivist proje (Gurvitch, 1967 : Vol : II, 104).

Dilsel göstergenin "nedensiz"liği ileri sürülmekle, kendisini belirleyen toplumsal çerçeveler karşısında bağımsız, yani keyfi olabileceği de zımnen ifade edilmiş olmaktadır. Tabii, göstergenin kendi keyfinden söz edilemeyeceğine göre de, bu, kendisini "uyduran "ın keyfiliğinden başka bir şey olmayacaktır. Ancak buradaki, keyfi bir keyfilik olmayıp, beşerî gerçekliği " bilimsel " olarak yeniden biçimlendirecek olan evrensel insan aklının münferid, dolayısıyla da kısmî ve çarpıtıcı toplumsal çerçeveler karşısındaki aşkınlığının bilimsel hakikat şeklinde dile gelişidir ve meşrûluğunu, dilsel göstergenin "uydurulabilir " liği yolundaki dil-bilimsel buigudan alır.

Pozitivist projenin, toplumsal çerçeveleri belirleyeceğini öngördüğü bilgi de bilimsel bilgi ve onun uygulamalı türevi olarak gördüğü teknik bilgidir. Bu bilgilere dayanılarak kurulacak olan "İnsan Aklının Egemenliği "nde toplum, tarihin sürekli bir ilerleme olarak yol almasını mümkün kılacak bir şekilde düzenlenmiş olacaktır. Burada açıkça ortaya konulup şiddetle vurgulanması gereken ise şudur : Bilgi de dahil, her türlü beşerî gerçeklik, ezeli-ebedi ve evrensel değil, fakat münferid, dolayısıyla da kısmî toplumsal çerçevelerde üretilmiş olduğuna göre, "bilginin, bilimin ya da akli egemenliği", ya "egemenin bilgisini doğrulama", ya

"egemenliği bilgiyle meşrûlaştırma " ya da "bilgilik esasında egemenlik kurma " bağlamında yer alan ideolojik bir tema olmanın ötesinde hiç bir anlam taşımaz (Gurvitch, 1967 : Vol. II, 132).

SONUÇ

Özellikle yandaşlarının adlandırmasıyla "dil devrimi", temellendirilmesi ya da olumsuzlanması "dilbilim" çerçevesinde mümkün olmadığı gibi, açıklanmak için de bir dil veya kültür sorununa indirgenmeyip toplumsal yapıyı belirleyen küllî güç dengeleri açısından ele alınması gereken bir olgudur.

"FABRICATIONISM " IN LANGUAGE OR A POZITIVISTIC ABERRATION

The linguistic sign is not determined by "the signified ", i.e. it is arbitrary vis- à-vis the signified. This does not mean, however, that signs are independent of the social context within which they exist. Being the linguistic moment of the process of self - reproduction of a collective agent, sign is both a social norm and a work of civilization. To suggest that linguistic signs can be made-up at will, means to endorse the positivist blueprint presuming that, not only language, but also all socio-historical entities can be created freely from all particular determinisms. Recalling the fact that this blueprint itself is historically determined, will contribute to understand how misleading it would be to try to explain and to reconstruct the language from within the language.

K A Y N A K Ç A

Aksan, Dođan (1979) ; Her Yönüyle Dil, 2. Baskı, 1. Cilt. Ankara : TDK.

Gurvitch, Georges (1962) ; Dialectique et Sociologie Paris : Flammarion.

Gurvitch, Georges (1967) ; Traité de Sociologie, 2 éme édition., Vol. I et II. Paris : PUF.

Saussure, Ferdinand de (1976) ; Genel Dilbilim Dersleri, 1. Cilt. B. Vardar (Çev.), Ankara : TDK.

Tolan, Barlas (1978) ; Toplum Bilimlerine Giriş, 2. Baskı, Ankara : Kalite Matbaası.

Yücel, Tahsin (1982) ; Dil Devrimi ve Sonuçları, Ankara : TDK.

MAKALE

Granai, Georges (1967) ; "Problèmes de la Sociologie du Langage ". G. Gurvitch (éditeur), Traité de Sociologie 2 éme édition, Vol. II, pp. "254 - 272 ", Paris : PUF.